

Funktionsprogram centrerat kring särskild boendeform för äldre personer i Vaggeryds kommun

Antagen av ?

Ansvarig förvaltning: Socialförvaltningen

Ansvarig tjänsteman: Verksamhetschef ÄO, Utvecklingsledare/stab

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund.....	5
Inledning	5
Lagar och myndighetskrav	6
Syfte.....	6
Målgrupp	8
För vem är ett särskilt boende för äldre personer till för?	8
Generella anvisningar.....	9
Verksamhet i kommande särskilda boendet	9
Teknik.....	11
Fastighetsteknik inne	11
Kommunikationsutrymmen	13
Huvudentré	13
Entréhall.....	13
Promenadvägar och korridorer inomhus.....	13
Hissar	14
Trappor och trapphus	14
Möteslokaler-/aktivitets och samlingsrum	14
Administrationsutrymmen	15
Kontor för chefer	15
Kontor för hälso-och sjukvårdspersonal	15
Samtalsrum	15
Mötesrum	15
Flexkontor	15
Serviceutrymmen.....	16
Förråd.....	16
Övergripande funktioner	16
Vårdhygien	16
Tillgänglighet.....	17
Orienterbarhet.....	17
Färgsättning	17
Ljusmiljö	17
Ljudmiljö	18
Material och ytskikt	18
Inomhusklimat	18
Fönster	18
Dörrar och passager	19
Lås och passagesystem	19
Brandskydd	19
Beredskap	19
Logistik och flöden	19

Utemiljö	20
Parkeringsplatser	21
Utrymmen för sopor och återvinning	21
Spol- och diskdesinfektor	21
Lägenheter	22
Kapprum/hall	22
Rum	22
Kök/pentry	22
Badrum/hygienutrymme	23
Toalett, duschrum	23
Lägenhetsförråd	23
Gemensamhetsutrymmen/enhet- avdelning	24
Avdelningskök	24
Personal del	25
Tvättstuga	25
Städrum/sköljrum	25
Sköljrum	26
Förråd	26
HSL lokaler	26
Lokal för sjuksköterskeexpedition	26
Mötesrum/konferensrum med möjlighet att göra om till mindre samtalsrum	27
Personaltoalett	27
Läkemedelsrum/beredningsrum	27
Sköljrum/desinfektionsrum	27
Sterilt förråd	27
Administrativt förråd	28
Förrådsutrymme för Medicinteknisk Utrustning (MTU)	28
Omklädningsrum	28
Kontor för arbets- och fysioterapeuter	28
Lokal för träning/rehabilitering för hyresgäster	28
Personalutrymmen	28
Tvättstuga – personalkläder	29
Omklädningsrum för personal och förråd	29
Personaltoalett	29
Matsal för personal	29
Personalrum och vilrum	29
Tillagningskök	30
Bilaga 1.	32

Sammanfattning

Funktionsprogrammet beskriver följande behov att ta hänsyn till vid en ny särskild boendeform för äldre personer/Säbo:

- Beskrivning av lägenheter för särskild boendeform för äldre personer, gemensamhetsutrymmen, kök, tvättstuga, förråd
- Personalutrymmen såsom omklädningsrum, personalrum och vilrum med mera.
- Gemensamma administrativa funktioner som avser kontor, sjuksköterskeexpedition, medicindelning samt förråd
- Entrézoner, hissar, trapphus och korridorer med god tillgänglighet
- Övriga driftutrymmen såsom diverse förråd, tvättstuga, desinfektionsrum, städtrum, avfallshantering m.m.
- Tillgänglig utemiljö i direkt anslutning till boendet, uteplatser, planteringar m.m.
- Tillagningskök om behov finns förutsatt det ingår som projekt

Boendet ska vara planerat så att det möjliggör god logistik. Olika faktorer i den fysiska miljön påverkar hur effektivt och säkert arbetet med att ge vård och omsorg är. Att rum ligger logiskt placerade i förhållande till varandra är viktigt så att personalen inte behöver lägga tid på att förflytta sig mer än vad som behövs. Att minska gångavståndet genom att flytta ett utrymme eller en funktion som används många gånger per dag kan ge stora besparingar över tid. Tillgång till ett heltäckande trådlöst nätverk, påverkar möjligheten att arbeta med digitala hjälpmedel på ett flexibelt sätt. Under planering av specifikt boende behöver den frågan diskuteras och utredas för att hitta den bästa lösningen. Att personalen har en visuell överblick inom boendet underlättar möjligheten att se var insatser behövs. Arbetstid som personalen behöver ta i anspråk för lokaldriften minskas genom att ytorna i bostaden är lätta att städa och är av tåliga material. För att förebygga lyftskador ska bostaden utformas med mått som möjliggör för personalen att assistera den boende på ett ergonomiskt sätt, för detta kan krävas skrymmande hjälpmedel.

Bakgrund

Kommunfullmäktige gav Socialnämnden i uppdrag 2022 att inleda en om utvecklingen och dimensionen av ett nytt SÄBO i Vaggeryds kommun. Förstudien återskötterades till Kommunfullmäktige i oktober 2023. Äldreomsorgsplan som antogs av Kommunfullmäktige 2022-10-31 utgav en grund för uppdraget. Sedan tidigare finns underlag för byggnationen av Mejeriet, vilket också utvärderades under början av 2024 som ett underlag för planeringen av rumsbeskrivning för SÄBO 2.0.

Läsanvisningar Funktionsprogram

Funktionsprogrammet som dokument utgör ett inriktningsprogram. För att vara färdigt inför projektering krävs komplettering med tydliga funktionskrav, dimensionering och rumssamband. Dokumentet är centrerat kring vägledande grundprinciper av ett kvalitetsdrivet särskilt boende för äldre personer samt för en god arbetsmiljö för personal som arbetar i en särskild boendeform för äldre personer. Funktionsprogrammet har identifierat de viktigaste behoven för en särskild boendeform för äldre personer och dess hyresgäster. En mer detaljerad analys av lokalbehovet bör göras då denna analys motsvarar nästa steg inför den fortsatta samordningen av specifikt projekt och kan inte färdigställas innan plats/tomt är beslutad.

Granskning

Arbetet med Funktionsprogrammet har genomförts av:

- En arbetsgrupp bestående av följande tjänstepersoner: sjuksköterska, arbetsterapeut, undersköterska, områdeschef äldreomsorgen och verksamhetschef äldreomsorgen.
- Ytterligare intressenter: tillfrågas när politiska beslut tagits.
- Aktuella lokalområden återfinns i dokumentet
- Hygiensjuksköterska, Smittskydd Vårdhygien, Region Jönköping
- Personal som arbetar i särskild boendeform för äldre personer, bilaga 1

Inledning

Den demografiska utvecklingen kommer att innebära en rad förändringar relaterade till den äldre befolkningen. Enligt SKR¹ prognos förväntas antalet personer över 80 år öka från 500 000 till 1 miljon personer i Sverige fram till 2045. Äldre personer har idag som grupp en bättre hälsa än äldre personer för en generation sedan. Detta påverkar kommande behov av vård och omsorg. Antalet äldre blir allt fler räknat både i antal individer och som andel av befolkningen. Äldre personer är ingen ”grupp” i egentlig mening, inte heller när det avser särskild boendeform för äldre personer. Däremot har äldre personer vissa gemensamma krav på en god boendemiljö.

En god boendemiljö är naturligtvis målet i planeringen för särskilda boende för äldre personer. Lokalerna bör vara visuellt tydliga så att de boende förstår hur de fungerar och tydligt kan se dem. När

¹ [Diagram för befolkningen | SKR](#)

det gäller ljus är det väsentligt att undvika bländande ljuskällor och starka kontraster mellan ljus och mörker vid utformning av lokalerna. Buller och oönskade ljud bör undvikas, till exempel genom funktionell utformning av väggar och tak samt genom att se till att TV och diskmaskin inte är placerade så att de stör de boende som vistas i de gemensamma utrymmena. Överallt där den boende rör sig bör det finnas utrymme för rörelsehjälpmedel som rullstolar och rollatorer.

Lagar och myndighetskrav

Om kommunen råkat uttrycka ett krav som är lägre ställt än gällande lagstiftning ska fastighetsägaren göra kommunens ombud uppmärksam på frågan och lagstiftningen har då företräde. I det fall olika lagstiftningar har krav på samma område, men kraven skiljer sig åt, ska det med högst krav användas och avvikelserna ska meddelas till kommunens ombud. Fastighetsägaren förutsätts ta fullt ansvar för att byggnadsverket och att dess tekniska installationer uppfyller gällande lagar och krav för det ändamål som detta Funktionsprogram avser.

Exempel på lagar och regler:

Observera, listan är inte komplett

- Plan och bygglagen (PBL SFS 2010:900)
- Miljöbalken (SFS 1998:808)
- Lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778) och Boverkets byggregler
- Socialtjänstlagen (SoL) (SFS 2025:400)
- Hälso- och Sjukvårdslagen 12 kap, 1§ (SFS 2017:30).
- Bostaden utgör arbetslokaler för personalen och för dessa gäller kraven i arbetsmiljölagen (1977:1160), kapitlet, 1 - 7.
- Smittskyddslagen (SFS 2004:168)
- Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS 2015:10) basal hygien.
- För stöd vid ny- och ombyggnation av vårdlokaler se BOV 2025 – Bygghänsyn och Vårdhygien som publiceras av Svensk Förening för Vårdhygien.
- Livsmedelshanteringen inom bostaden regleras i förordning (EG)852/2004 om livsmedelshygien. Sveriges kommuner och regioner ger vägledning i Handbok för säker mat inom vård, skola och omsorg.
- Arbetsmiljöverket (Smittskydd) Föreskrift AFS 2023:10 11 kap. ”smittrisker”.
- Arbetsmiljöverkets författningssamling AFS 2020:1, ”råd om arbetsplatsens utformning”

Syfte

Syftet med ett Funktionsprogram för särskilt boende för äldre personer är att det ska ligga som ett underlag avseende uppförande av nytt särskilt boende för äldre men även vid ombyggnation. Utföraren ska, i samråd med beställaren, säkerställa Funktionsprogrammet anpassning till det konkreta projekt med de avvikelser detta kan medföra samt sörja för att Funktionsprogrammet beskriver vad verksamheten behöver men inte hur det ska lösas i specifik byggnad eftersom detta kräver platsförutsättningar.

Utgångspunkter för särskild boendeform för äldre personer

Särskild boendeform för äldre personer ska ha en god inre och yttre miljö för de äldre. Som tidigare påpekats är det av vikt att skapa en effektiv arbetsplats för personalen. Det är även viktigt att beakta framtida behov och se till att det finns handlingsutrymme för bra ombyggnationer där man kan dra nytta av ny teknik. Det finns många olika aspekter på hur ett bra och effektivt vård- och omsorgsboende ska se ut. Det kan gälla allt från hygienrum, dagsljus och materialval till låssystem, brandskydd och energiförbrukning.

En särskild boendeform för äldre personer behöver planeras väl för att skapa goda förutsättningar för att uppnå en hög vårdhygienisk standard och därmed en säker vårdmiljö för vård- och omsorgstagarna. Vård- och omsorgstagare inom särskilda boenden har ofta ökad mottaglighet för infektion genom olika nedsättningar av allmäntillståndet vid hög ålder, långvarig sjukdom eller funktionshinder. Lokalerna ska planeras så att inte personer i matsal och allrum störs av att personal går till tvättstuga eller desinfektionsrum med orent gods. Golv och bänkytor ska tåla regelbunden rengöring och desinfektion av alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel.

De flesta lägenheter i en särskild boendeform för äldre personer består av ca 30 - 40 kvadratmeter, dimensioneringen anges översiktligt med hall, rum och eget hygienutrymme. Exakt antal platser, ytor och fördelning fastställs först när plats är beslutad. Boendet ska bestå av ett antal lägenheter som är avgränsade i mindre avdelningar, på varje avdelning finns gemensamt kök och allrum för samvaro, aktiviteter och måltider. Den enskilde bor i lägenheten med eget hyreskontrakt och får hjälp av personal med individuellt utformad vård- och omsorg.

En särskild boendeform för äldre personer ska i alla aspekter, ute och inne, präglas av tillgänglighet för boende med gånghjälpmedel såsom rullator och rullstol samt ha en hemlik utformning. Bostadens standard ska vara utformad så att den enskilde ska kunna bo kvar så länge denne önskar även när behovet att stöd ökar.

Lokalerna ska innehålla utrymmen och resurser som bidrar till stimulans, används flexibelt och fungerar oavsett omsorgsbehov.

Mål och vision för lokalernas utformning och funktion

Socialtjänstlagen föreskriver att kommunen ansvarar för att den som bor och vistas i kommunen får de insatser de behöver. Målet för äldreomsorgen är att de äldre ska kunna leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Det är av yttersta vikt att man förhåller sig till senaste forskningsläge, innovationer och goda exempel vid planeringen av särskild boendeform för äldre personer. I alla led av planering och fram till projekteringsfasen påbörjas ska utvecklingen av ny kunskap inom exempelvis lämpliga och förebyggande materialval, utbud av digitala lösningar eller förebyggande av effektivt smittskydd, noga följas för att modern och bäst tillämpad teknik ska nyttjas i boendet.

Målgrupp

För vem är ett särskilt boende för äldre personer till för?

Ett särskilt boende för äldre personer är en boendeform för personer som är 65 år och äldre och som har ett omfattande och långvarigt behov av vård och omsorg. En sådan boendeform är biståndsbedömt enligt Socialtjänstlagen, vilket innebär att de personer som beviljas sådan insats uppfyller kriterier som omfattar behov av dygnet runt, hälso-och sjukvård samt oro på grund av psykisk ohälsa eller demenssjukdom.

Vården som bedrivs regleras av socialtjänstlagen (SoL) och hälso-och sjukvårdslagen (HSL) (SFS 2017:30). Arbetsmiljön regleras i arbetsmiljölagen (AML) (1977:1160). Andra regelverk reglerar utformningen över byggnation av särskild boendeform för äldre personer.

Om att bo på ett särskilt boende

Livskvalitet och välbefinnande under äldre dagar är starkt kopplade till hur vi upplever och hanterar vår livssituation. Folhälsomyndigheten betonar fem områden som påverkar hälsosamt åldrande:

- Fysisk aktivitet
- Goda matvanor
- Social gemenskap
- Meningsfull sysselsättning
- Känna sig behövd

Om att arbeta på ett särskilt boende

På ett särskilt boende för äldre personer arbetar många olika yrkesroller tillsammans för att stödja de boende i deras vardag. Olika faktorer i miljön påverkar hur effektivt och säkert arbetet med att ge stöd, vård och omsorg är. Till exempel att ett rum ligger logiskt placerade i förhållande till varandra är viktigt så att personalen inte behöver lägga tid på att förflytta sig mer än vad som behövs.

Tillgång till heltäckande trådlöst nätverk påverkar möjligheten att arbeta med digitala hjälpmedel på ett flexibelt sätt. Att personalen har en visuell överblick inom boendet underlättar möjligheten att se var insatser behövs. Arbetstid som personal behöver ta i anspråk för lokaldriften minskas genom att ytor i bostaden är lätta att städa och är av tåligt material.

För att förebygga lyftskador ska bostaden utformas med mått som möjliggör för personalen att assistera den boende på ett ergonomiskt sätt, då detta kan kräva skrymmande hjälpmedel

Generella anvisningar

Funktionsprogrammet är avsett som ett underlag vid planering av nybyggnation för särskild boendeform för äldre personer i Vaggeryds kommun. Funktionsprogrammet är medvetet inte heltäckande då det ska fungera oberoende av plats. Detaljering sker i nästa skede.

Verksamhet i kommande särskilda boendet

Här beskrivs vilka funktioner som ska finnas. Hur dessa organiseras (layout och samband) fastställs när byggnad och plats är kända.

- Flera verksamheter kan lokaliseras i anläggningen för att möjliggöra samordning.
- Följande verksamheter ska inrymmas i anläggningen:
- Entréer med leverans in/uttag (avser kök och avfall) ska planmässigt ligga åtskild från huvudentrén samt transport av avlidna.
- Lastbrygga i anslutning till leverans
- Mindre enheter med lägenheter för boende som ska ha egen ingång, hall, WC/RWC, kök, vardagsrum, tvättmaskin och torktumlare i badrum
- Uteplats, altan, balkong med inglasad öppningsbar del, Det ska finnas tillräckligt med utrymme så att alla hyresgäster på enheterna och persona ska kunna vistas där samtidigt
- Gemensamhetsutrymmen (placeras centralt) med personalkontor, förråd², tvättstuga, städ-och desinfektionsrum
- Öppenhet samt avskiljning mellan enheterna ska möjliggöras så att hyresgästerna ska kunna promenera mellan enheterna vilket också möjliggör för nattpersonal att lätt få en överblick. Det ska vara möjligt att avgränsa vid t ex smitta beroende på byggnadens utformning.
- Personalutrymmen innehållandes omklädningsrum, tvättstuga för personalkläder med tillhörande förvaring av personalkläder/smutsiga och rena, vilorum med mera
- Administrativa lokaler omfattande kontor avsedda för chefer, administratörer, sjuksköterske-expedition, samtalsrum, beredningsrum, desinfektionsrum och förvaring av sterila verktyg och material
- Övriga driftsutrymmen såsom diverse teknikutrymmen, miljörum med mera
- Måltidshantering baserat på kök i varje boendeenhet med ett eventuellt tillagningskök
- Husgemensamma lokaler som aktivitetsutrymmen t.ex. träningsdel, samlingssal med mera

Allmänt

- Lokalerna ska vara tillgängliga för personer med kognitiva funktionsnedsättningar, rörelsehinder, syn-och hörselnedsättningar etc.
- Genomgående eftersträvas en ljus och öppen planlösning med god överblickhet samtidigt som det vid behov ska gå att avskilja. Hyresgäster med stort hjälpbehov ska kunna få assistans av personal så att det finns tillräckligt med utrymme för användning av lyfthjälpmedel.
- Färgsättningen ska vara genomtänkt, lugn och anpassad för att bidra till en god hemkänsla samt stärka hyresgästens orienteringsförmåga t.ex. färgsättning, lätt kunna hitta till sin lägenhet.
- Funktionell belysning och ljudmiljö ska anpassas till och beaktas för både hyresgäster och personal.
- Trösklar och nivåskillnader får inte förekomma
- Ledstänger ska monteras och ska finnas vid trappor, ramper och långa förflytningsvägar
- Dörrar i korridorer ska vara magnetuppställda och dörrar i gemensamma gångstråk ska kunna ställas upp och fördes med automatiska dörröppnare.

² Förråd, olika typer av förråd beskrivs tydligare i dokumentet

- Hissar ska vara försedda med automatiska skjutdörrar och ha sådan storlek att en säng kan transporteras.
- Kommunikationsytor inom anläggningen ska vara byggda enligt gällande regler, till exempel att två rullstolar ska kunna mötas utan större problem samt att personer kan förflyttas liggande i en säng.
- Golv ska vara halkfria och lättstädade, ska tåla högt slitage, spill av handsprit och rengöring/desinfektionsmedel.
- Handspritbehållare, tvål, ställ för handskar och plastförkläde ska finnas där möjlighet till handtvätt finns samt där hyresgästen får vård och omsorg
 - I anslutning till boendes hall
 - I boendes hygienutrymmen
 - För städ och desinfektionsmaterial
 - För livsmedelshantering
 - För läkemedelshantering
- I alla WC/RWC och omklädningsrum.
- Blanka eller reflekterande ytor på bänkar, kakel eller golv bör undvikas och ersättas med ljud och stötdämpande bord/bänkar.
- Runda eller fasade hörn på utstående bänk-vägghörn.
- Dörrar till lägenheter ska ha mått så att passage med säng kan ske..
- Tydliga kontraster på dörrar/dörröppningar och vägg/golv – anpassat efter hyresgäster med demenssjukdom.
- Fönster och eventuella balkongdörrar ska förses med handtagsspärr/vädringsbeslag samt lås.
- Det ska finnas väl med eluttag i alla utrymmen, lägenheter, kontor med mera.
- Persienner ska finnas i fönster i lägenheterna, dock i textil eller papper, samt i övriga utrymmen där det behövs. Persiennerna ska kunna manövreras från sittande ställning av rullstolsbundna personer.
- För att undvika solstrålning ska fönstren på utsatta ställen vara av reflekterande klarglas.
- Fönster i korridorer kan med fördel placeras på olika höjder för att underlätta för rullstolsbundna att se ut.
- Entréer och innerdörrar ska vara försedda med dörrautomatik och stolpar 1 meter ut som möjliggör att öppna en bit ifrån för personer som är rullstolsbundna.

Sinnesmiljö

Den fysiska miljön ska utformas med hänsyn till ljud, ljus och visuella intryck för att skapa en lugn och trygg miljö. Buller ska begränsas, särskilt från teknik, kök och gemensamma ytor. Belysning ska vara jämn, bländfri och anpassad för äldre med nedsatt syn. Material och ytor ska väljas så att de minskar störande reflexer och visuellt brus. Miljön ska stödja både aktivitet och vila och undvika överstimulans

Teknik

Enligt SKR³ lyfts i regel två principer som behöver beaktas när man planerar och bygger för särskild boendeform för äldre personer som kan vara svåra att förena. Den ena är principen om *överblickbarhet*, det vill säga att de boende lätt ska kunna överblicka lokalerna. Det finns mycket som tyder på att det bidrar till bättre orienterbarhet och gör det lättare att tolka informationen för personer med till exempel kognitiv svikt. Den andra principen är *variation*, som handlar om att skapa en variationsrik och meningsfull miljö som på olika sätt ger den som rör sig i lokalerna positiv stimulans.

Att tillhandahålla bra miljöer för äldre personer med kognitiva funktionsvariationer är en teknisk lokalfråga och framställs utifrån byggnad.

Välfärdsteknologi är ett samlingsbegrepp för kunskap och användning av teknik som stöd för olika kognitiva funktionsvariationer. Hit räknas också de funktionsvariationer som orsakas av ett normalt åldrande. När vi bygger boende för äldre, behöver hänsyn tas till behovet av olika typer av hjälpmedel, där tjänster och produkter inom välfärdsteknik är en typ. Det kan handla om att från början möjliggöra integrerade lösningar, till exempel för kommunikation, klimatkontroll, belysning för både tillgänglighet och för att stödja dygnsrytmen, passagestyrning, medicinteknik, larm och tekniska innovationer för att minska fallskador och för att ge förutsättningar för ökad rörlighet inom byggnaden och dess utemiljö anpassad till den boendes förutsättningar. Den andra typen av hjälpmedel är olika lösa, icke-integrerade hjälpmedel, till exempel rollatorer, rullstolar, medicinsk utrustning, med mera. I den sista handlar det om att tänka smart för att kunna bygga rimligt och yteffektivt. Den tekniska utvecklingen med olika former av digitala tjänster och produkter är snabb, på vilket sätt kan robotar och digitalisering påverka och potentiellt underlätta både de boendes vardag och personalens arbetssätt? Den digitala välfärdstekniken är till stor del beroende av tillgång till internet; både för att underlätta omsorgsverksamhetens utveckling och för att ge förutsättningar för de boendes självständighet i en allt mer digital tillvaro.

Fastighetsteknik inne

Säkerhetsfrågor - fastställs i samverkan med kommunens krisberedskapsorganisation och beror på plats. T ex:

- Avbrottsfri el
- Möjlighet att förse hela fastigheten med el vid avbrott
- Nödvattenintag
- Installationer ska motverka uppkomst av till exempel legionella, spridning av luftburna bakterier, virus med mera

It-teknik (behov av ytterligare utveckling kring robusthet kring it behövs)

- Indragen fiber
- Alla lokaler ska utrustas med tillräckligt många accesspunkter för wifi-uppkoppling

³ Sveriges kommuner och regioner, *Framtidens äldreboende*

- Nätverksanslutningar via fiber och ska placeras strategiskt för att möjliggöra system exempelvis larm och övrig välfärdsteknik
- Trygghetsskapande teknik
- Brandskydd

Passagesystem

Fastigheten ska vara utrustad med passersystem som är kompatibelt med trygghetslarm i:

- Entréer
- Våningsplan
- Boendelägenheter
- Tvättstugor
- Förråd
- Medicinskåp/utrymmen
- Kontor
- Personalutrymmen
- Sjuksköterskeexpedition/hälso-och sjukvårdsutrymmen
- Hissar

Lås

Lås till lägenheterna bör vara av så kallat hotell lås, vilka ska kunna öppnas inifrån utan nyckel men som öppnas/låses upp utifrån med hjälp av digital/elektrisk nyckel.

Porttelefonsystem

Porttelefoner ska finnas vid entréer och placeras i lämplig höjd för att vara tillgänglig för alla.

Inbrottslarm

Inbrottslarm bör installeras på särskilt utsatta ytor.

Värme/kyla

En jämn och behaglig temperatur ska hållas, 22 grader. Golvvärme bör finnas där det är lämpligt.

Brandskydd

Brandlarm med vidarekoppling till räddningstjänsten. Utrymningsvägar utifrån särskilda anvisningar från brandmyndigheten enligt krav för ”särskild boendeform för äldre personer”.

Taklyftar

Lägenheterna konstruktion ska klara taklyftar, beakta särskilda krav för detta.

Fastighetsteknik

- Transportvägar till byggnaden ska utföras så att de uppfyller kraven om god tillgänglighet för rörelsehindrade personer
- Värmeslingor i mark i anslutning till entré
- Utebelysning ska finnas vid entréer, varuintag, utemiljö och parkering
- Alla utrymmen ska utrustas med tillräckligt många accesspunkter för en god wifi-uppkoppling

- Nätverksanslutningar via fiber och ska placeras strategiskt för att möjliggöra system exempelvis larm och övrig välfärdsteknik

Funktioner ute

- Parkering för angöring, angöringsplatser ska vara nära entrén för att underlätta för sjukresor och besökande
- Carport för laddning av tjänstebilar samt laddstolpar (beroende på politikens inriktning av vilken personalgrupp som ska inrättas på boendet)
- Angöring för leveranser till verksamheten förläggs på lämplig plats beroende på placering av förråd, kök med mera
- Besökare till särskild boendeform för äldre personer
- Personalparkering
- Tydlig parkeringsskyltning
- Cykelparkering/förråd med cykelställ och laddmöjlighet för elcyklar, lämplig placering i anslutning till personalingång
- Papperskorgar
- Trädgård

Kommunikationsutrymmen

Utrymmen som i huvudsak används till:

- Kommunikation (trappor, hiss och korridorer) se nedan i dokumentet.

Gemensamma utrymmen för hela boendet

Huvudentré

Entrén ute, ska ge ett välkomnande intryck och skydda mot regn och blåst. God belysning och tydligt markerad med skyltning. I anslutning till entrén ska det finnas utrymmen för cykelställ och parkeringsplatser med laddstolpar. Det är också viktigt att det finns utrymme för transportfordon såsom ambulans, brandbil med mera.

Entréhall

Entréhallen bör vara tillräckligt stor för att rymma en reception med eventuellt postfack, sittplatser, rullatorer/rullstolar samt plats för akutlift, kapprum, WC/RWC med mera. Hissar och trappor ska finnas i anslutning till entréhallen.

Promenadvägar och korridorer inomhus

Kommunikationsytor och passager till olika delar i huset ska utformas så att det är lätt att orientera sig. Promenadvägar ska vara lätta att följa och leda till olika mötesplatser eller liknande. Korridorer bör vara utrustade med:

- Ledstänger
- Lättillgängliga dörröppnare

Hissar

Hissar ska vara anpassade för kommunikation till olika våningar och placerade vid entrén. Sängtransport ska kunna ske via hiss. Matkantiner ska kunna transporteras via hiss.

- Tydlig skyltning och stora knappar
- Sittplatser

Trappor och trapphus

Trapphusen ska genom färgsättning och utformning kännas trivsamma. Varje trappa mellan våningsplan bör medge möjlighet till vila halvvägs. Viktigt att ledstängen är greppvänlig. Trappor ska kunna användas till gångträning och det ska vara enkelt att assistera en boende. Trappan ska vara försedd med hinder som förebygger att man oavsiktligt kan rulla ner med sin rullstol. Kontrastmarkering ska finnas både i trappans nederkant och i överkant.

Möteslokaler-/aktivitets och samlingsrum

Lättillgänglig större lokal som kan användas till olika möten, personalträffar, aktiviteter med mera cirka 40 - 50 personer. Bör vara så stort att personer med hjälpmedel till exempel rullatorer samt personal kan vistas där samtidigt. Bör ligga i anslutning till entrén. I närhet ska det finnas:

- Kapprum
- RWC och WC
- Teknisk konferensutrustning
- Trådlöst nätverk
- Hörslinga, punkskrift-och bildstöd.
- Motordrivna vikkväggar för att lätt göra om till mindre grupprum
- Ljudanläggning
- Smarta och innovativa lösningar för digital kommunikation
- God akustik
- Dämpat golv
- Ventilation

Toaletter

- RWC /WC
- Handfat, väggfast
- Hållare för handsprit, tvål och torkpapper

Administrationsutrymmen

Kontor för chefer

Chef och övrig administrativ personal ska ha enskilda rum i anslutning till varandra centralt placerade med skrivbordsplats. Centralt ska också finnas separat kopierings- och skrivarrum och ett mötesrum.

Kontor för hälso-och sjukvårdspersonal

Se nedan under HSL lokaler

Samtalsrum

Mindre samtalsrum för vårdplaneringar eller andra sekretesskänsliga samtal.

Mötesrum

Mötesrum för ca 20 personer/enhet för personalmöten.

Flexkontor

Två kontor med skrivbordsplatser eller eventuellt ett kontor med två skrivbordsplatser.

Serviceutrymmen

Utrymmen används i huvudsak till:

- Städutrustning
- Tvättning och torkning
- Förvaring
- Varumottagning
- Avfallshantering
- Korridorer

Förråd

Ett antal förråd med tillräckligt utrymme för förbrukningsmaterial bör finnas i direkt anslutning till leveransmottagning för att undvika tunga lyft etc.

- Läkemedelsförråd
- Sterilt material och rena instrument
- Hjälpmedelsförråd
- Förråd för förbrukningsmaterial
- Lägenhetsförråd
- Städförråd

Övrigt förråd

- Trädgårdsförråd

Övergripande funktioner

Vårdhygien

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska all vård vara av god hygienisk standard. Vård- och omsorgspersonal är skyldig att följa Socialstyrelsens föreskrift om basal hygien i vård och omsorg. Alla vårdgivare ska enligt Miljöbalken ha ett egenkontrollprogram för att säkerställa att risken för vattenburen smitta, så som Legionella, är så låg som möjligt. För att kunna följa Socialstyrelsens föreskrift krävs att personalen har rätt förutsättningar, exempelvis som att hållare för handdesinfektion sätts upp på rätt ställen. Äldre har ett svagt immunförsvar vilket ger en ökad mottaglighet för infektioner. De har därför lättare för att smittas av sjukdomar både från personal, andra boende och anhöriga som kommer på besök. Utformningen på boendet ska vara väl planerad för att skapa goda förutsättningar för att uppnå en hög hygienisk standard. Det ska finnas förutsättningar för personalen att undvika smittspridning samt att själva inte bli smittade. Alla rum och funktioner, även ventilation, avlopp och vattensystem, kräver ett vårdhygieniskt perspektiv. Exempelvis uppvärmning och tappställen för att undvika vattenburen smitta. Ytbeläggningar, inredning och fast utrustning ska vara lätta att rengöra och tåla desinfektionsmedel. Stöd till rumsfunktionsprogram för särskilda

boendeformer finns i BOV – Bygghänsyn och Vårdhygien som publiceras av Svensk Förening för Vårdhygien. Dialog med vårdhygienisk expertis ska ske tidigt i byggprocessen i samband med etablering av varje nytt boende.

Tillgänglighet

Nivåskillnader ska inte förekomma varken i lägenheterna, mellan andra utrymmen i byggnader eller inomhus och utomhus. Utformningen ska stödja självständigheten hos individen, vid förflyttningar, användning av olika funktioner och informationsutbyte. Det ska ske exempelvis genom hörslingor, punktskrift-och bildstöd.

Orienterbarhet

Planering ska ske med hänsyn till rörelsemönstret hos de personer som ska bo i boendet. Personer med demenssjukdom har ofta ett stort rörelsebehov. Planlösningen på boendet ska därför vara enkel, lättgreppbar och överskådlig. Utrymmena bör ha tydliga gränser, långa korridorer ska undvikas. Nischer i korridorer och rum kan ha flera negativa effekter. Att inte veta vad som döljs i nischen kan skapa osäkerhet som i sin tur kan leda till utåtagerande beteende.

Demensanpassad utformning

Boendet ska utformas med särskilt fokus på personer med kognitiv svikt och demenssjukdom, där miljön stödjer självständighet, trygghet och igenkänning i vardagen. Planlösningen ska vara enkel, sammanhängande och utan återvändsgränder, och möjliggöra trygga gångslingor där den boende kan röra sig utan att möta hinder eller låsta dörrar. Viktiga funktioner såsom toalett, matplats och egen lägenhet ska vara visuellt tydliga, logiskt placerade och lätta att hitta. Färgsättning, kontraster och material ska användas medvetet för att stödja orientering, utan att skapa oro eller överstimulans. Dörrar till personalutrymmen och andra icke-relevanta funktioner bör tonas ned visuellt för att minska felriktad orientering. Den fysiska miljön ska vara lugn, förutsägbar och fri från störande intryck såsom buller, reflexer och komplexa visuella mönster. Boendet ska även erbjuda möjlighet till både social samvaro och mindre, avgränsade sammanhang. Utemiljön ska vara direkt tillgänglig, trygg och utformad så att den stödjer självständig rörelse, orientering och igenkänning.

Färgsättning

Färgvalen på det särskilda boendet spelar en avgörande roll för den boende i bemärkelsen att det underlättar orienteringen, särskilt för personer med demenssjukdom. Färgsättning och symboler ska användas för att bistå den boende i att få förbättrad rumsuppfattning och att orientera sig. Det kan exempelvis handla om att med hjälp av kontraster eller symbolbilder tydliggöra föremålets funktion (exempelvis lampknapp) eller vilka dörrar som är för de boende och vilka som endast är för personal. Inomhus ska det finnas tydliga, men ej överdrivna, färg- och/eller kontrastskillnader mellan golv, vägg, tak och dörrar vilket underlättar uppfattningen av rummets gränser. Bakgrundsfärgsättning ska dämpas då den kan skapa onödigt synstimulans. Specifik kompetens inom området ska användas i samband med utformningen av boendet.

Ljusmiljö

En god ljusmiljö är viktigt i alla delar för den som vistas i boendet. Det äldre ögat är ofta mer känsligt för omställningen mellan svagt och starkt ljus, vilket gör att omställningen tar tid. Detta innebär att konturer och färger blir svagare, synen blir suddig och miljön personen ser blir till smutsigula nyanser.

Ljusets betydelse i särskild boendeform för äldre personer bör också utgöra ett kognitivt stöd genom att hjälpa de boende till en god dygnsrytm. Belysningen ska således kunna styras till olika styrka vid olika funktioner samt vara ett stöd för den boende att orientera sig, exempelvis fungera som hjälp för den boende vid nattliga toalettbesök för att förhindra fall. Samtidigt som den boende ska kunna få en hemtrevlig ljusmiljö ska personalen kunna få den ljusstyrka som krävs för att utföra sitt arbete enkelt. Specifik kompetens inom området ska användas i samband med utformningen av boendet.

Ljudmiljö

Hela boendet ska uppfylla en god ljudmiljö där materialval ska minska skrapande, slamrande och andra störande ljud. En lugn ljudmiljö kan minska agitation, oro och aggressivt beteende hos personer med till exempel demenssjukdom. Det är därför viktigt att skapa en lugn ljudmiljö och avskärma miljöer som kök och tvättstuga, där slammer ofta förekommer. Vissa boende kan framkalla höga ljudnivåer genom skrik vilket sedan kan påverka andra boende. Upplevelsen av ljud är individuellt. Har man nedsatt förmåga att sortera sinnesintryck kan det leda till exempelvis överkänslighet för höga ljud och starkt ljus.

Material och ytskikt

Material och lösningar som tål ett högt slitage ska väljas för att förlänga användningen av funktioner. Materialval ska göras med hänsyn till miljömässig hållbarhet, hårt slitage och behov av frekvent rengöring. Materialet ska förebygga halkrisk, bländning och det ska medge god ljudmiljö. Golv ska motverka belastningsskador samtidigt som det ska skapa förutsättningar för den boende att enkelt kunna förflytta sig. Hänsyn till allergier ska tas vid val av material. Golvtemperaturen ska vara behaglig, möjlighet till golvvärme i vissa utrymmen bör finnas. Samtidigt som ovan ställda krav uppfylls behöver val av material ske utifrån kravet på hemtrevlig miljö.

Inomhusklimat

När det gäller inomhusklimatet har äldre människor ofta behov av högre inomhustemperatur på grund av stillasittande. Inomhustemperaturen ska vara minst +22 grader med möjlighet att höja under kallare årstider. Det bör finnas möjlighet att per lägenhet reglera till lägre temperatur nattetid. Samtidigt är äldre personer ofta mer känsliga för höga temperaturer och därför behöver negativa effekter vid exempelvis värmeböljor motverkas. Det ska säkerställas en behaglig temperatur i boendet, inklusive lägenheter, året om.

Fönster

Möjlighet för den boende att se ut på en vilsam miljö är positivt och ska eftersträvas. I bostadsytor och ytor för aktivitet ska fönster utformas på sådant sätt att såväl rullstolsburna som sängliggande kan se ut. Öppningsbara fönster ska vara lätta att öppna och stänga för personer med olika funktionsnedsättning samt för personal. Öppningsbara fönster ska vara utrustade med funktioner som möjliggör säkring mot olyckor. Fönsterbänkar och möjlighet att hänga upp gardiner ska finnas i bostadsytor, aktivitetsytor och delar av övriga ytor. Där de boende vistas ska fönstren ge ett rikligt ljusinsläpp. En dagsljusutredning ska ske vid byggnation av vård- och omsorgsboende för att säkerställa ljusinsläpp och kartlägga vilken solavskärmning som krävs.

Dörrar och passager

Dörrar och passager ska stödja de boende, personal och besökare. Det ska vara lätt och tillgängligt att passera genom dörrar. Passager ska vara försedda med automatisk dörröppnare och kopplade till brandlarmsystemet. Dörrens olika låslägen ska kunna justeras av personal. Dörrar ska vara lättmanövrerade. Det ska finnas gott om tid att passera genom dörrar som öppnas med automatik. Hänsyn ska tas till personer med nedsatt syn och personer med demenssjukdom vid utformningen av glaspartier. Dörrar inom de gemensamma utrymmena ska tillåta att personal kan ha god överblick över ytorna. Lägenhetsdörrar bör inte vara placerade mitt emot varandra.

Lås och passagesystem

Utformningen av system för låsning och passagekontroll är i en särskild boendeform för äldre personer komplicerat eftersom det finns motstridiga behov och delvis motstridiga krav. Låsbara utrymmen och lås ska på boendet anslutas till ett enhetligt låssystem och vara integrerat med den trygghetsskapande tekniken. Låstekniken ska stödja att de boende kan vara så självständiga som möjligt i de miljöer de har tillgång till. Utrymmen som bara är för personal ska vara en del av det enhetliga låssystemet, för att undvika att de behöver hantera enskilda traditionella nycklar till de utrymmena. De system som installeras ska vara robusta och fungera även vid störningar och avbrott i infrastruktur-försörjningen.

Brandskydd

De lagkrav som är ställda på brandskyddet i en särskild boendeform för äldre personer ska följas. Larm och sprinkler ska med enkelhet kunna hanteras av personalen. De brandtekniska installationerna ska utformas så att hemlik miljö bevaras och inte hindra andra hjälpmedel eller funktioner.

Beredskap

Ett särskilt boende för äldre kan snabbt bli drabbat vid samhällsstörningar som exempelvis avbrott i el- eller vattenförsörjningen. Vid varje ny- och ombyggnation är det därför viktigt att ta ställning till om byggnaden ska utrustas med egna ersättningsfunktioner. Anslutning och omfattning för nödvatten utreds inför varje byggnation. Anslutning för reservkraft ska finnas, behov av eget reservkraftaggregat ska utredas inför varje byggnation. Det är också viktigt att utreda behov av nödavlopp, eventuellt eget reningsverk. Utredningar görs med kommunens ansvar för krisberedskap.

Logistik och flöden

Verksamheten genererar ett antal flöden som ska fungera, till exempel transport av avlidna. Se övriga flöden under respektive funktion. Logistikflöden behöver konkretiseras och är beroende av tomtens utformning.

Rekommendationer och krav

- Huvudentrén ska inte användas för varuleveranser eftersom dessa kräver en utrymmesstandard och en skötsel som inte är förenlig med rimliga krav på en personentré
- En separat entré för varuleveranser ska finnas
- Entrén ska utifrån vara välkomnande, funktionell och lättillgänglig för boende, personal, anhöriga, taxi, ambulans med flera
- Material och dörrmiljöer ska dimensioneras för hög användningsgrad och klimatpåverkan vintertid
- Entrén ska förses med vindfång

- I entrén ska man kunna sitta och ha uppsikt över fordon som angör byggnaden, till exempel taxi

Utemiljö – Detaljerad utformning kan inte fastställas utan kännedom om plats.

Trädgårdsmiljön är viktig för att skapa trevlig atmosfär och skapa förutsättning för att de boende ska kunna vistas utomhus. Utemiljön bör vara lockande och ska uppmuntra boende och personal till utomhusvistelse samt erbjuda plats för både vila och aktivitet. Den ska ge tillgång till dagsljus och frisk luft med möjlighet till skugga/halvskugga. Utrustning, växter och gård ska gärna vara av en sådan typ att de stimulerar olika sinnen. Den yttre miljöns utformning och planering ska ha en planlösning som främjar öppen och socialt stimulerande atmosfär och miljö utan att de boendes trygghet och säkerhet äventyras.

Trädgårdens avgränsningar ska göras med omsorg, det kan exempelvis göras med hjälp av häckar eller annan vegetation. Avgränsningen ska inte skapa känsla av rastgård eller instängdhet. Boendets utemiljö ska vara tillgänglig och anpassad för personer med fysiska och psykiska funktionshinder.

Rekommendationer och krav

- Utemiljön bör omfatta en eller flera lättillgängliga och rymliga uteplatser med goda förhållanden att erbjuda lä, regnskydd och skugga
- Det bör finnas varierade gångstråk med fast underlag med plats för en person med rollator samt en person vid sidan
- Gångytor bör knyta ihop olika delar av boendets delar med till exempel gångslingor
- Huvudstråken ska även försees med god allmänbelysning
- Lämplig rökplats utomhus bör utses för nikotinister. Avseende medarbetare hänvisas det till kommunens riktlinje

Parkeringsplatser

Angöring för parkering ska finnas nära entrén för besökare. Parkering för personal ska finnas och dimensioneras efter behov. Vid entrén ska parkeringsplatserna försees med laddningsmöjlighet för verksamhetens bilar. Nära entrén ska det finnas cykelställ.

Utrymmen för sopor och återvinning

Avfallshanteringen ska utformas så att källsortering av material kan ske i enlighet med Vaggeryd kommuns mål att öka resurshushållningen och minska avfallsmängderna.

Spol- och diskdesinfektor

Det bör finnas en spoldesinfektor per enhet och det ska finnas minst en per våningsplan.

Spoldesinfektor ska kunna rengöra och desinficera. Det ska finnas minst en diskdesinfektor per anläggning i t ex spolrum, vilken bör vara placerad i närheten till sjuksköterskornas kontor eller enhet. Låsbart plåtskåp för förvaring av kemiska produkter samt desinfektion ska finnas.

Rumsfunktioner

Lägenheter

Varje lägenhet ska ha eget hygienrum (toalett och duschrum). Det ska finnas plats för rullstol, gånghjälpmedel och lift. (Behöver kompletteras med detaljerade mått och rumsbeskrivningar för att vara komplett).

Utrymmen som i huvudsak används till:

- Lägenhet, antal 45. Bostadsytan bör vara 41 - 45 m².
- Lägenhetsförråd
- Hall/kapprum
- Garderob för kläder
- Bostadsrum med köksdel
- Fransk balkong
- Badrum/dusch samt tvättmaskin och torktumlare
- Höj-och sänkbar RWC och tvättställ

Lägenheterna ska innehålla kök/pentrydel med allrum för umgänge, sömn och vila, hall, hygienrum med plats för hantering av duschvagn. Lägenheten ska ha utrymme för en sittgrupp, säng samt mindre matplats. Lägenheterna ska ha konstruktion som klarar taklyftar.

Hall/kapprum

Passage ska kunna ske utan problem med såväl vårdsäng som olika typer av rullstolar. Hallen ska medge svängrum med rullstol. Det ska vara lätt att öppna och stänga lägenhetsdörr från rullstol. Ställ för handdesinfektion, plasthandskar och plastförkläden ska finnas innanför entré till lägenheten. I anslutning till kapprum ska det finnas garderob för hyresgästens kläder.

Rum

Rummet bör ge möjlighet till en sammanhållen möbleringsyta, det ska vara möjligt att möblera med en säng stående utifrån en vägg så att hjälp kan ges från båda sidor. Utrymmet ska vara tillräckligt för att flytta en person från säng till rullstol. Utrymmeskrav för en rullstolsbunden person ska vara vägledande, se BOV. Bostadsrummet ska ge tillräckligt med ljus genom fönstret.

Dörren till våtutrymmet ska vara synligt ifrån sängen så att hyresgäst med demenssjukdom enkelt hittar vägen till toalett.

Skåp för förvaring av rent material samt läkemedelsskåp ska finnas i rummet, gärna i anslutning till badrum/hygienutrymme.

Kök/pentry

- Kylskåp lättillgängligt för en rullstolsbunden person
- Bänk med avställningsyta och diskho

Badrum/hygienutrymme

Bostäder i särskilda boendeformer ska vara utrustade med toalett/duschutrymme stort nog för en rörelsehindrad person i rullstol. Dörren till utrymmet ska vara tillräckligt bred för smidig passage. God hygienisk standard ska kunna upprätthållas i vård- och omsorgsarbetet. Ett system av handtag kan underlätta för boende att resa sig, förflytta sig mellan toalett och tvättställ utan att använda rollator.

Toalettstol och tvättställ ska placeras så att hjälp från båda sidorna kan ges samt att tekniska lyfthjälpmiddel ska kunna användas vid behov. Vägg bakom toalettstol, handfat och dusch bör ha en avvikande färg. Vid sidan av toaletten ska utrymmet vara sådant utan att omvårdnadspersonalen kommer åt att arbeta utan att deras arbetsställningar eller rörelser hindras av rummets väggar, vvs-utrustning eller andra fasta föremål.

Toalett, duschrum

Utrustning i dessa faciliteter:

- Toalettstol (RWC) och tvättställ ska vara höj- och sänkbara
- Toalettsits i avvikande färg
- Uppfällbara armstöd med plats för toalettpappershållare på båda sidor om toalettstolen
- Tvättmaskin och torktumlare
- Eluttag, rakapparat/hårtork samt för eventuellt tvättrobot/toalett
- Lång duschslang
- Vägghängd WC-borste
- Kakel
- Krok
- Avställningsytor och väggfast skåp för förvaring
- Engreppsblandare
- Lättstädade golv
- Nattbelysning
- Vägghängd hållare för handsprit, tvål, plasthandskar och plastförkläden
- Stödhandtag
- Dusch med golvbrunn, möjlighet att ta in duschsäng
- Badrumsskåp ska placeras bredvid handfatet
- Möjlighet att hänga tvätt
- Skåp för förvaring av rena produkter

Lägenhetsförråd

Varje lägenhet ska innehålla förvaringsutrymmen eller förråd i tillräcklig omfattning. Förråd kan ligga i anslutning till varje lägenhet.

- Hyllor

Gemensamhetsutrymmen/enhet- avdelning

Gemensamhetsutrymmen finns på varje enhet/avdelning och ska vara lättillgängligt och centralt belägen för hyresgästerna. Utformning och rumssamband ska vara anpassat till verksamheten samt ge ändamålsenlig och funktionell miljö för både hyresgäster och personal. RWC placeras så att dessa inte är i direkt blickfång.

Det ska finnas möjlighet till god överblick för personal och hyresgäster, varför gemensamhetsytor bör utformas med det som utgångspunkt.

Verksamhetsutrymmen bestående av mindre kontor/expedition, tvättstuga, förråd samt sköljrum ska finnas på enheten.

I anslutning till gemensamhetsytor ska det finnas en lättillgänglig uteplats/altan alternativt balkong med plats för samtliga boende samt personal för enheten- avdelningen. Det ska vara lätt för en rullstolsbunden person att ta sig ut på uteplatsen. Rumssamband behöver tydliggöras i nästa skede.

Utrymmen som i huvudsak ska användas till :

- Avdelningsgemensamma aktiviteter
- Allrum
- Fullt utrustat avdelningskök
- Hög och sänkbara bänkar
- Köksö
- Samtalsrum
- Lokal för diverse träning för personer med fallrisk

Avdelningskök

Avdelningsköket ska vara tillgängligt under uppsikt men ska även kunna stängas vid behov.

Avdelningsköket är ett mottagningskök av torr-, kyl- och frysvaror samt utgör lokal för förvaring av dessa. Iordningställande av kalla och varma drycker, kosttillsätt, smörgås och annat enklare mellanmål samt uppvärmning av mat ska kunna ske.

Disk ska ske i hushålls- eller restaurangdiskmaskin, med kapacitet att klara den disk som verksamheten ger upphov till. Diskmaskin med program för diskning i minst 60°C och sköljning vid minst 80°C används. Diskbänk ska vara försedd med två hoar.

I köksdelen ska det finnas:

- Plats för källsortering
- Tillräckligt med bänkytor
- Skåp/skafferi
- Spis
- Förhöjd varmluftsugn
- Micro, placeras nära ugn

- Kyl och frys
- Diskmaskin
- Vägghängda hållare för handsprit, tvål och torkpapper

Personaldel

Mindre kontor per enhet/avdelning i direkt anslutning till gemensamhetsutrymmen, kontoren ska ha fönster mot gemensamhetsutrymmet. Kontoret ska kunna ha två kontorsplatser, utöver det ska det finnas:

- RWC/WC
- Handfat, väggfast
- Hållare för handsprit, tvål och torkpapper

Tvättstuga

Tvättmaskiner, torktumlare och torkskåp som installeras ska placeras avskilt från andra funktioner, i tvättstugan. Separata ytor ska finnas för oren och ren tvätthantering. Placeras i anslutning till gemensamhetsutrymmet, dock ej för att gå igenom. Tvättstugan bör ha fönster mot gemensamhetsutrymmet. Tvättstugan ska innehålla följande:

- Tvättmaskin
- Torktumlare
- Torkskåp
- Arbetsbänk för hantering av ren tvätt
- Handfat för handtvätt (rostfritt) för smutsig tvätt
- Utrymme avsett för hjulförsedda tvättvagnar
- Skåp med förvaringshyllor
- Handfat, väggfast med tillhörande hållare för handsprit, tvål, plasthandskar och torkpapper

Städrum/sköljrum

Städförrådets utformning är avhängigt av lokalvårdens organisation. Varje avdelning ska ha tillgång till lokalvårdsrum/städrum. Städrumsfunktionen beräknas uppta en golvyta av minst 2 m² och kan inrymmas i desinfektionsrummet om rummet anpassas för detta, dock inte i desinfektionsrum som har diskdesinfektor. Tappställe och utslagsback för städhink bör finnas.

- Tvättställ med hållare för handsprit, tvål och torkpapper
- Förvaring av vägghängd städutrustning alternativ plats för städvagn
- Utslagsvask
- Tappställe
- Skåp med hyllor för förvaring av rena städprodukter
- Centraldammsugare ?

Sköljrum

Placeras i närhet till tvättstugan och ska innehålla följande:

- Spoldesinfektor, en diskho och på båda sidor ska det finnas bänkar för avställningsytor (rostfritt) samt hyllor, dvs en för smutsigt gods och en för rent gods
- Handfat, väggfast med tillhörande vägghängd hållare för handsprit, tvål, plasthandskar och plastförkläden
- Skåp med hyllor för förvaring av rent gods

Förråd

I anslutning till gemensamhetsutrymmet ska förrådsutrymmen ligga.

- Förråd ska förse med hyllor
- Utrymme för hjälpmedel t ex sängar, taklyft, duschstolar m.m. Utrymmet bör kunna avskiljas så att rena hjälpmedel kan förvaras för sig. Detta utrymme ska förse med möjlighet till vatten för att rengöra hjälpmedlen

HSL lokaler

Kontor för hälso-och sjukvårdsfunktionens personal beläget inne på en enhet/avdelning för samtal alternativt undersökning av HS-personal. Lokalerna ska vara lättstädade och det ska finnas ytor för sopsortering och miljöstation. Lokaler för HS på varje enhet ska innehålla följande men behöver utvecklas vidare med arbetsflöden och hygienzoner:

Kontor/samtalsrum, anpassat med kontorsarbetsplatser

- Låsbara skåp/hyllor
- Handfat, väggfast

Lokal för sjuksköterskeexpedition

Bör förse med passersystem så att utrymmet inte är åtkomligt för obehöriga.

Sjuksköterskeexpeditionen ska ligga i anslutning till läkemedelsförrådet, se nedan. Då rummet i första hand kommer att vara en kontorsplats är det av särskild vikt att utformning och dimensionering sker så att hälso-och sjukvårdspersonalen kan arbeta tryggt och säkert. Rummet ska förse med den teknik som sjuksköterskor och annan legitimerad personal har behov av för att fullgöra sina arbetsuppgifter.

Hälso- och sjukvårdsfunktionens sjuksköterskeexpedition bör placeras centralt i bottenplan och i anslutning till entrén. Kontorsplatserna ska kunna användas flexibelt. I anslutning till sjuksköterskeexpeditionen ska det finnas en RWC. Lokalerna ska vara lättstädade och det ska finnas ytor för sopsortering och miljöstation. Utrymmet ska innehålla följande och i direkt anslutning till sjuksköterskeexpedition:

Mötesrum/konferensrum med möjlighet att göra om till mindre samtalsrum

- Ljudisolerat

Personaltoalett

- RWC/WC
- Handfat, väggfast
- Hållare för handsprit, tvål och torkpapper

Läkemedelsrum/beredningsrum

- Låsbar kyl
- Medicinskåp med lås
- Beredningsyta
- Förvaringshyllor
- Handfat vägghängt med tillhörande vägghängd hållare för handsprit, tvål och torkpapper
- Inbrottsklassad dörr
- Ej genomträngbara fönster i detta utrymme
- Skåp för lager

Sköljrum/desinfektionsrum

Desinfektionsrummet ska ha ingång från korridor och ha en lätt tillgänglig placering. Rummet placeras för ändamålsenlig arbetsgång, från orent till rent och det ska vara tillräckligt stort så att trängsel inte stör arbetsgången. Rena och orena ytor ska vara åtskilda. Om källsortering ska ske i desinfektionsrum måste rummet dimensioneras för den utrustning som krävs. I anslutning till sjuksköterskornas lokaler behövs ett desinfektionsrum med diskdesinfektor för rengöring och desinfektion av instrument, inhalationsutrustning mm.

- Diskbänk med diskho (rostfritt) med ytor på båda sidor
- Överskåp och underskåp till diskbänken
- Skåp med hyllor för rent gods
- Plats för rullvagn
- Handfat, väggfast med tillhörande väggfast hållare för handsprit, tvål och torkpapper
- Golvbrunn
- Arbetsytor i metall, höj- och sänkbara bänkar

Sterilt förråd

- Hyllplan
- Skåp för sterilt material
- Avställningsytor
- Slutet låst rum
- Kontroll för temperatur- och luftfuktighet
- Plats för akutvagn
- Väggfast hållare för handsprit

Administrativt förråd

- Hyllplan
- Vägghängda skåp
- Avlastningsytor

Förrådsutrymme för Medicinteknisk Utrustning (MTU)

- Utrymme för övervakning av MTU
- Hyllplan
- Vägghängda skåp
- Avlastningsytor

Omklädningsrum

Se under rubrik personalutrymmen nedan.

Kontor för arbets- och fysioterapeuter

Kontor för administrativa uppgifter i samband med besök på boende.

Lokal för träning/rehabilitering för hyresgäster

I anslutning till kontor för arbets- och fysioterapeuter ska det finnas en lokal för träning och rehabilitering för hyresgästerna. Lokalen ska vara anpassad så att det är lätt att ta sig till den och i anslutning till lokalen bör det finnas någon form av omklädesrum med RWC/WC med handfat och hållare för handsprit, tvål och torkpapper.

- Väggar för väggfasta träningsverktyg, t.ex. balettstång
- Handfat, väggfast
- Hållare för handsprit, tvål och torkpapper
- Hållare för skyddsutrustning såsom handskar, plastförkläden
- Montrade speglar
- Taklift för förflyttning mellan redskap

Personalutrymmen

Personalutrymmen ska ge möjlighet till avskildhet från arbetsmiljön med möjlighet till avskild dusch och omklädning. Det ska finnas möjlighet att låsa in personliga värdesaker. Lokalen bör vara tillräckligt stor så att det går att avskilja vid eventuell smitta t ex magsjuka.

Utrymmen används i huvudsak till:

- Omklädning
- Vila
- Matsal
- Toalett och duschmöjligheter
- Tvättställ med tillhörande utrustning
- Förvaring av rena och smutsiga arbetskläder

- Tvättstuga för arbetskläder

Tvättstuga – personalkläder

- Tvättmaskiner som är placerade på ben
- Diskbänk med ho och tappkran
- Skåp för förvaring av tvätt- och sköljmedel
- Torktumlare och/eller torkskåp
- Plats för hållare smutsig tvätt i plastsäckar.
- Tvättställ med tillhörande utrustning
- Hållare för handskar och engångsförkläde

Avskild del för hantering av rena kläder:

- Arbetsbänk för hantering av rena kläder
- Hyllor för ren tvätt över arbetsbänk, egen utgång.
- Hållare för handdesinfektion.

Omklädningsrum för personal och förråd

Arbetskläder ska hanteras så att man inte riskerar att sprida smitta. Varje anställd ska ha ett klädskap där privata kläder förvaras. Skåpet ska vara så stort att skor och ytterkläder, även för vinterbruk, ryms. Toaletterum och dusch ska finnas liksom tvättställ med tillhörande utrustning.

Personaltoalett

- RWC/WC
- Handfat, väggfast
- Hållare för handsprit, tvål och torkpapper

Matsal för personal

Matsal där personalen kan lämna enheten och äta tillsammans med övriga yrkeskategorier i huset. Matsalen bör vara placerad centralt i huset så att personal enkelt tar sig till och från matsalen.

- Tvättställ med tillhörande utrustning i eller i nära anslutning till personalköket
- Välavgränsad ren och oren yta
- Kylar/frysar i tillräcklig omfattning
- Mikrovågsugnar
- Komplet kök
- Diskmaskiner förhöjda, antal beroende av antal medarbetare.
- Skåp plats för soppåse/sopsäck
- Skåp med plats för källsortering
- Utrymme för matbord med stolar

Personalrum och vilrum

Personalutrymmen och vilrum utformas enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om arbetsplatsens utformning (AFS 2020:1) och gällande lagstiftning.

Arbetsmiljö och vardagsnära funktion

Boendet ska utformas så att personalens arbetsmiljö stödjer ett effektivt, säkert och hållbart arbetssätt. Planlösningar och rumsutformning ska möjliggöra god ergonomi, användning av hjälpmedel samt tillräckliga arbetsytor i alla vårdnära moment. Förflyttningar ska kunna ske utan onödiga hinder och med minimerade gångavstånd mellan centrala funktioner. Arbetsmoment såsom vård, städ, måltidshantering och medicinhantering ska kunna utföras på ett logiskt och sammanhängande sätt. Den fysiska miljön ska samtidigt stödja personalens överblick över boende och bidra till trygghet, både för boende samt personal.

Tillagningskök

Utformning beror på val av måltidsorganisation och byggnadens förutsättningar.

Tillagningsköket ska vara utformat så att det uppfyller arbetsmiljö- och hygienkrav för tillagning av mat till andra personer enligt gällande regelverk, det vill säga Arbetsmiljölagen och Livsmedelslagen.

Tillagningsköket ska laga samtliga måltider samt tillverkning av matlådor och ska vara ytmässigt och utrustningsmässigt anpassat för matlagning. Tillagningsköket ska fungera för de verksamheter det serverar, packa och leverera varor. För att möta både egna och andra enheters behov behöver tillagningsköket ha plats för lagerhållning. Köket ska vara låsbart och det ska finnas ett ljudisolerat rum för matvagnar utanför det låsta köket.

Tillagningsköket ska bestå av:

- Förpackningsmaskin
- Varumottagning
- Tillagningskök
- Rum för grönsaksberedning
- Diskrum
- Uppställningsplatser för matvagnar
- 2 stora frysrum
- 2 stora kylrum
- Torrförråd
- Utrymme för tvättmaskin och torktumlare och torkskåp
- Förråd för städ
- Ett mindre kontor
- Personaltoalett
- Omklädningsrum med tvätt- och duschmöjlighet

Matlådeproduktionen:

- Kyl 3° med plats för två stora grossistvagnar för personligt färdigförpackade matlådor i anslutning till kajen, så chaufför enkelt kan lyfta in i bilen
- Kylt Packningsrum 10° med extra djupa bänkar i fullbredd (hög-och sänkbara) samt förpackningsmaskinen och hyllor för ca 300 + matlådor

- Utrymme för förpackningsmaterial, gastuber med livsmedelsgas och kompressorn till förpackningsmaskinen

Flödet i tillagningsköket ska vara sådant att smutsigt gods aldrig behöver passera genom tillagningsköket eller grönsaksrummet. Inredning och utrustning ska vara miljöanpassad och utformat med hänsyn till låg energi-, vatten- och kemikalieförbrukning. Inredning och utrustning ska vara ergonomisk och arbetsmiljöutformad med höj- och sänkbara arbetsbänkar med förvaringshyllor under. Tillagningsköket ska vara lätt att rengöra. Det ska finnas plats för kantinförvaring.

Leveranser

Mottagning av varor ska inte ske genom boendets huvudentré utan via separat leverensentré. Entrén ska utformas på ett sätt som lämpar sig för att ta emot bland annat gods bestående av exempelvis förbrukningsartiklar, matvagnar och hjälpmedel. Dimensionering behöver ske efter val av lösning för kök och måltidsberedning.

Arbetsrum, kontor administrativa utrymmen för kök

Utrymmen som i huvudsak använd till:

- Avdelningskontor

Toaletter

- WC/RWC
- Handfat, väggfast
- Hållare för handsprit, tvål och torkpapper

Bilaga 1.

Personal som arbetar i en särskild boendeform för äldre personer

I en särskild boendeform för äldre personer arbetar olika yrkesroller (som kan medföra olika krav beroende av lagstiftningen) för att stödja den boende i sitt vardagliga liv. Gemensamt för alla är att de arbetar som ett team för att möta den boendes behov. Nedan listas de vanligaste yrkesrollerna:

Undersköterska

Undersköterskor arbetar närmast den boende, dygnet runt. Arbetet innefattar omvårdnad och service men också delegerade hälso- och sjukvårdsuppgifter utifrån de boendes individuella behov.

Undersköterskor ger även stöd till den boende vid aktiviteter, såsom högläsning, promenader eller rörelse till musik.

Sjuksköterska

Sjuksköterskor arbetar med att bedöma, planera och utföra hälso- och sjukvårdsinsatser för de boende. Utöver direkt patientarbete arbetar sjuksköterskan med att delegera och handleda övrig personal i sjukvårdande insatser och det sjukvårdande arbetet.

Arbetsterapeut

Arbetsterapeuter arbetar för att skapa en meningsfull och aktiv vardag för den boende genom att ta till vara och stärka varje individs kognitiva, sociala och fysiska färdigheter. Det kan handla om att anpassa hemmiljön och övriga miljöer i personens omgivning för att möjliggöra ett så aktivt liv som möjligt utifrån varje individs egna förutsättningar, förmåga och vilja.

Fysioterapeut/Sjukgymnast

Fysioterapeut/sjukgymnast arbetar för att skapa en meningsfull och aktiv vardag för den boende, genom att bland annat arbeta med sambandet mellan rörelse och hälsa. Det kan handla om att stärka personer i att bibehålla fysiska färdigheter men även att rehabilitera personer tillbaka till sina tidigare färdigheter.